

**המחלקה
לספרנות**

סטודנטים - מעצבים

סטודיו האחים שמיר

נעה מלמד

מכללת ויצו לעיצוב
והכשרת מורים חיפה
ע"ש נרי בלומפילד
חדסה ויצו קנדה
(ע"ר)

על הקיר תמונה, והאיכר? "קודם כל אתם נימשים ללחץ את הלוח. לוח כיתה ידוע, עם מסגרת לבנה בדיוק כמו שהיה אצלכם בכיתה. זרם של נוסטלגיה חוקר אתכם, ואתם כמעט מריחים את ריח המנדרינות ששהה דרך קבע בכיתה שלכם. כמה צעדים אחורה ואתם מבחינים בתמונת הנשיא ורה"מ שמביטים אליכם מלמעלה... סמל המדינה... מנילת העצמאות... מפת ארץ ישראל..."

משהו לא בסדר. משהו מחל לא בסדר. נקודות אדמות על המפה, שחשבתם אותן לישובים, מתגלות לפתע כסניפים של מקדונלדס - רשת המזון המהיר. (רענ, ציטוט של חוקן: "אם תכבו את כל אורות המדינה ותדליקו את אורות ישובי הנח"ל - תראו במפה את נבולות ישראל" סוף ציטוט). עוד חבט אחד למעלה, לסמל המדינה זוכיתם (!) לאגרוף בבטן. הכיתה שנדלתם בה, שספתם בה את היסודות, התרונה מתכניה ומולאה בערכים אמריקאיים, הדוגלים בסחר חופשי, בצרכנות, בכסף. המדינה בה קם העם היהודי, בה יצר גנסי תרבות לאומיים, הוכתמה כמו במנפת אבטות בסרטן האמריקאי הכובש. מכש התעמולה הציונית, שהאחים שמיר היו חלק ממנו, ושפעל בעיקר דרך חינוך העמית, פנה את מקומו למכש הצרכנות האמריקאי. שרת החינוך המנסה להחדיר מחדש את הציונות, מפריטה אותו כמוצר לכל דבר. הפרטה, חברי הציונים, היא האמריקניזציה. אני לא ציוני. אני מה זה פוסט. ואין לי אלטרנטיבה להציע לכם. אני רק מצביע על מצב ואולי אפילו אומר אם כבר אמריקא, אז לפחות שיהיה בניו-יורק. אם תרצו, אין זו אנדה." (רן לוחקין)

חש"ט (10.2.1949) אישרה את ההצעה לסמל המדינה שהוגשה על-ידיכם.

זאב שלם
מזכיר הממשלה

עקב אישור זה החליטו הוצאותיכם בקשר לעבודת הסכנון אשר לפי חשבונכם הסתכמו בסך 160 בוסנו). נוסף על כך החליטה הממשלה "ה"פ - 200 ל"א (מאחים ל"א) שיהא פרי עבודה מאומצת וכשרון א סכום זה הוא צנוע למדי בהשוואה הסמיניח של יצירתכם, אולם בחנאי כעת המדינה, אין האוצר יכול להו מזה, כראוי ליצירה אסנתיה רבה

הנני להודות לכם סמל המדינה, שהפך כבר היום לנכס יסמל לכם מקור עידוד והשראה

אם תרצו, אין זו אנדה

סגנון האחים שמיר

עבודתם של האחים שמיר מתחלקת לשלושה שדות עיקריים: הצנת סמלי הריבונות של המדינה ומוסדותיה, שירות צרכי המסד למטרות הסברה ותעמולה, ועיצוב ופרסום בהקשרים מסחריים.³ עיצוב סמל היווה עבור האחים שמיר את פסנת העבודה הנרפית. סמלים, בולים, מדליות ושטרות כסף אשר עוצבו על ידם נישבו חלק ניכר מהדמויים האיקוניים של הריבונות הישראלית. הם עיצבו סמלים רבים, אך גולת הכותרת הממלכתית היתה סמל מדינת ישראל, אשר נבחר מתוך 131 הצעות, בתחרות שיזמה ועדת הסמל והדגל בשנת 1948.⁴ בהצעתם הסופית של האחים שמיר לסמל המדינה שלושה מרכיבים סמליים: מנורה שבעת הקנים - סמלו העתיק של העם היהודי, לקוח מתבליט על גבי שער טיטוס הרומי המנורה מורה על הקשר עם העבר המפואר של העם בארצו, ומייצגת את סיוס הגלות, המנורה מוקפת בשני ענפי זית המייצגים את השאיפה העתיקה של העם היהודי לשלום, ונפגשים בתחתיתם עם הכתובת "ישראל" בעברית. שלושת המרכיבים יוצרים סמל בעל מסר תמציתי וישיר.⁵

בסמל המדינה וביצירתם של האחים שמיר ככלל יש חיבור אל המקורות היהודיים התנכיים כדי להנכיח לניטימציה המבוססת על רצף היסטורי.⁶

3. שם, עמ' 11.
4. א. מישור, "שורד, הביטור וראו", הוצאת עם עובד, תל-אביב, 2000, עמ' 150.
5. שם, עמ' 162.
6. ב. דונר, "גרפיקה עברית - סגנון האחים שמיר", עמ' 11.

האחים שמיר, הוצאת המקורית לסמל המדינה, 1948

לוחמת חגב שמלה מחוייטת בגזרה נשית, אך בעלת אופי צבאי, תפורה מסחרטוטי בצפה, מתחזקת טיפול באופן ייצוג האישיות בכרזות מתקופת ראשית המדינה בכלל, ושל האחים שמיר בפרט. האשה העבריה דבת-פנים: לוחמת, מבשלת, כובסת, עובדת-אדמה, מנקה וחמשמירה זבובים. לעניס כל אלה בחזות אחת. על אף היותה כל יכולה, היא תמיד יפה ומשגרת. ככזאת, היא נושאת תכ יחידה מיוחד של "לוחמת חגב" המתנוסס על כתפה.

תקופת יצירתם המשמעותית ביותר מבחינת כיבוש המאגר הוויוזאלי הקולקטיבי, מתפרשת מאמצע שנות ה-30 ועד סוף שנות ה-60 (תקופה בה מתמקדת תערוכה זו). היתה זו תקופה סוערת בארץ. מדינה צעירה הנאבקת על קיומה ועל יצירת מכנה משותף אידיאולוגי ותרבותי בחברה בעלת רקע הטרוני. לדבריה של בתיה דונר (אוצרת תערוכת "גרפיקה עברית - סטודיו האחים שמיר", מחזיאון ת"א, 1999), חלק ניכר מעבודתם של האחים שמיר הוקדש לתרגום חזונית של יעדיה האידאולוגיים וצרכיה המעשיים של המדינה הצעירה, שקשיי הלידה שלה הולידו צורך בנוכחות אידיאולוגית חזקה ומתמדת.²

2. שם, עמ' 12.

האחים שמיר, כרזת ניס ל-א.ט.ס., 1943, 100x70 ס"מ <
> האחים שמיר, כרזת ניס לנודד העברי, 1943, 50x70 ס"מ

נעה מלמד

נעה מתבוננת אל כור מחצבתה בעיניים בוגרות, יודעות, מבינות הרבה יותר, עושות חשבון אך גם אוהבות. היא מחוברת חזק מאוד לאסתטיקה של ההמון, לא מחבט נוסטלגי אלא מתוך משיכה לחקום ראשוני, מוכר ואהוב. נעה שואבת את כוחה מארץ ילדותה אך גם יודקת לתוכה, בעדינות ובריגושות. אין כאן התרסה בוטה כי אם הצבעה מעמדה מרוחקת יותר הלוקחת בתשבון את המעשה ומחיריו, וכל זאת בדרך של פיוט ויופי מפתה.